

Torsdagen den 8 oktober

Kl. 14.30

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott**Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:**

På grund av uppkomna vakanser i vissa utskott har moderata samlingspartiets och folkpartiets partigrupper anmält följande nya representanter, nämligen Elisabeth Fleetwood (m) som ledamot i konstitutionsutskottet, förste vice talman Ingegerd Troedsson (m) som ledamot i skatteutskottet, Gunnar Hökmark (m) som ledamot i utrikesutskottet, Ingvar Eriksson (m) och Bengt Rosén (fp) som ledamöter i jordbruksutskottet, Inger Koch (m) och Stig Bertilsson (m) som suppleanter i konstitutionsutskottet, Stig Bertilsson (m) som suppleant i skatteutskottet, Mona Saint Cyr (m) som suppleant i utrikesutskottet, Lennart Blom (m) som suppleant i försvarsutskottet och i socialförsäkringsutskottet, Karin Falkmer (m) som suppleant i socialutskottet och i kulturutskottet samt Anders Castberger (fp) som suppleant i jordbruksutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i konstitutionsutskottet

Elisabeth Fleetwood (m) efter Gunnar Biörck i Värmdö

ledamot i skatteutskottet

förste vice talman Ingegerd Troedsson (m) efter Karl Björzén

ledamot i utrikesutskottet

Gunnar Hökmark (m) efter Sten Sture Paterson

ledamöter i jordbruksutskottet

Ingvar Eriksson (m) efter Arne Andersson i Ljung

Bengt Rosén (fp) efter Kerstin Gellerman

suppleanter i konstitutionsutskottet

Inger Koch (m) efter Elisabeth Fleetwood

Stig Bertilsson (m) efter Gunnar Hökmark

Prot. 1987/88:4
8 oktober 1987

suppleant i skatteutskottet
Stig Bertilsson (m) efter förste vice talman Ingegerd Troedsson

Anmälan om ny utskottsordförande

suppleant i utrikesutskottet
Mona Saint Cyr (m) efter Gunnar Hökmark

suppleant i försvarsutskottet
Lennart Blom (m) efter Carl Bildt

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Lennart Blom (m) efter förste vice talman Ingegerd Troedsson

suppleant i socialutskottet
Karin Falkmer (m) efter Ingvar Eriksson

suppleant i kulturutskottet
Karin Falkmer (m) efter Elisabeth Fleetwood

suppleant i jordbruksutskottet
Anders Castberger (fp) efter Bengt Rosén

2 § Anmälan om ny utskottsordförande

Anf. 2 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får anmäla att till ny ordförande i försvarsutskottet utsetts Arne Andersson i Ljung (m).

3 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 14 oktober–den 16 november på grund av FN-uppdrag.

Stockholm den 7 oktober 1987

Agne Hansson

Kammaren biföll denna anhållan.

Tredje vice talmannen anmälde att *Sivert Carlsson* (c) skulle tjänstgöra som ersättare för Agne Hansson.

4 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Jag vill härmed anhålla om entledigande från uppdrag som suppleant i utrikesutskottet.

Stockholm den 5 oktober 1987

Birger Rosqvist

Denna framställning bifölls av kammaren.

5 § Svar på fråga 1987/88:22 om ökad frihandel med livsmedel

Anf. 3 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Hadar Cars har frågat mig vilka åtgärder den svenska regeringen vidtar för att underlätta en ökad frihandel med frukt, grönsaker och andra livsmedel och för att förhandlingarna i GATT också med avseende på dessa produkter skall föras till ett framgångsrikt resultat.

Jag vill inleda mitt svar med att påminna Hadar Cars om den riksdagsbehandling avseende trädgårdsprodukter som ägde rum våren 1986. Regeringen redovisade då i proposition 1985/86:60 en av riksdagen begärd översyn av tullskyddet för svensk trädgårdsodling. Skatteutskottet uttalade i sitt betänkande över propositionen att allmänna handelspolitiska skäl talade mot att förstärka tullskyddet för trädgårdsnäringen, samtidigt som man ansåg att det då inte fanns förutsättningar för någon vittgående avveckling av skyddet. Jag delar Hadar Cars uppfattning att en ökad frihandel generellt sett är önskvärd även på detta varuområde men vill påminna om att det skydd vi upprätthåller bedömdes som väl avvägt i riksdagen.

En ny förhandlingsomgång, den s. k. Uruguayrundan, har inletts i GATT. Sverige har varit en av rundans aktiva tillskyndare, och vi har ställt oss bakom överenskommelsen för ett år sedan i Punta del Este om rundans målsättning och vad den skall omfatta. De deltagande ländernas skyddsåtgärder för frukt och grönsaker och andra livsmedelsprodukter kommer att bli föremål för förhandling i rundan. Vi räknar naturligtvis med att även de svenska skyddsåtgärderna kommer upp i förhandlingarna, och de får då prövas på nytt. I ett sådant läge kommer vi att föreslå de förändringar som vi finner bör ingå i en balanserad uppgörelse.

Jag vill förutom GATT-förhandlingarna också nämna uttalandena i kommunikén från OECD:s ministermöte i maj i år om en långsiktig förändring mot ett mer marknadsanpassat jordbruk. En utveckling i sådan riktning kommer naturligtvis internationellt att innebära förändringar också av trädgårdsodlingens villkor.

Jordbruket och trädgårdsnäringen är i många länder starkt reglerade och skyddade mot utländsk konkurrens. Det är ett svårt förhandlingsområde. Hadar Cars har emellertid dragit en felaktig slutsats, då han i sin fråga säger att jordbruksministern tappat tron på att Uruguayrundan kommer att leda till liberaliseringar av handeln med livsmedelsprodukter. Jordbruksministern har uttalat sig mot ensidiga sänkningar när det gäller det svenska

skyddet, i linje för övrigt med riksdagens uttalande, men har understrukt att hela det svenska jordbruksskyddet inkl. frukt och grönsaker kommer att beröras av Uruguayrundans resultat.

Anf. 4 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Regeringen har inga planer på att ändra den nuvarande ordningen. Stoppet för importerad frukt kommer att vara kvar, åtminstone så länge jordbruksminister Mats Hellström får bestämma. Detta rapporterades i Sydsvenska Dagbladet från jordbruksministerns besök i Kivik den 13 juli i år. Från näringens sida, framhålls i samma tidning, begärdes då att det rådande gränsskyddet skulle vara kvar. Mats Hellström lovade att stå emot pressen från omvärlden i GATT-förhandlingarna.

Under sin tid som handelsminister verkade Mats Hellström för internationella handelsavtal om frihandel, inte minst inom GATT. Frihandlare eller protektionist – var finns idétroheten och principfastheten? Ny ministerpost, nya åsikter!

I statsrådet Gradins svar på min fråga talas det om att frihandel generellt sett är önskvärd även på varuområde frukt och grönsaker. I svaret slås fast att även de svenska skyddsåtgärderna kommer upp vid GATT-förhandlingarna. Det är ett uttalande av en helt annan inriktning än det som jordbruksministern gjorde i Kivik. Jag noterar regeringens olika uppfattningar i denna fråga. Jag tycker det är värt att det kommer fram på detta sätt i riksdagens kammare.

Men, fru statsråd, jag frågar mig – och inte bara jag utan även många andra konsumenter – vad det egentligen är för fel på svensk frukt. Det är inte bara Kristina i Utvandarna som med glädje minns astrakanäpplena och långtar efter dem, liksom gråpäronen, som vi alla kunnat glädjas åt och njuta av på hösten.

Nu får vi bilden att man inte kan sälja svensk frukt i konkurrens med utländsk frukt. Den duger inte. Därigenom tror jag att man skadar de svenska fruktodlarnas intressen i grunden mycket mera och mycket djupare än vad man skulle göra om man tillät en ökad import, även under den tid då det finns frukt att hämta från de svenska fruktodlarna. Vad har statsrådet att säga om detta? Tror också statsrådet att näringens långsiktiga intressen ligger i att hävda kvalitetsaspekterna på det man tillverkar, inte i att ropa efter att handelshinder skall behållas och att nya skall införas?

Anf. 5 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag vill först informera Hadar Cars om att jordbruksministern vid vårt samtal inte hade något att invända mot det svar som jag har lämnat i denna kammare. Han delar helt regeringens ståndpunkt.

När det gäller äpplen och päron skall vi komma ihåg att riksdagen ganska nyligen har sagt att vi just nu har en bra avvägning mellan skyddsbehov och frihandelsintressen. Importstoppets varaktighet avgörs efter överläggningar mellan odlare och importörer. Självfallet skall även konsumenternas intressen tillgodoses. Vi har också i höst upplevt, att när de svenska äpplena inte räckt till, har man temporärt tagit bort importstoppet.

Jag vill än en gång påminna om att Uruguayrundans och överenskommelsen där inte innebar att man direkt skulle åka hem och vidta dessa

förändringar, utan vi skall naturligtvis delta precis som alla andra och se till att det blir ett bra resultat. Därefter skall resultatet också tillämpas i Sverige.

Prot. 1987/88:4
8 oktober 1987

*Om ökad frihandel
med livsmedel*

Anf. 6 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag noterar att jordbruksministern, enligt vad handelsministern säger, på nytt har gjort helt om. Jag noterar det med tillfredsställelse. Det är bra om vi kan hålla honom kvar på den linje som han drev som handelsminister när det gäller frihandel. Om regeringen också kan hålla sig till den linjen skulle det vara till fördel för Sverige.

Jag vill sedan ställa en fråga till statsrådet. De överläggningar som fördes under statsministerns besök i Förenta Staterna handlade, såvitt jag förstår, också om betydelsen av att Sverige avskaffar handelsrestriktionerna beträffande frukt och grönsaker. Om jag minns rätt såg jag i någon tidning att presidenten vid någon måltid i Vita huset, tror jag, bjöd statsministern på någon form av fruktdessert för att markera vilken kvalitet som de amerikanska äpplena hade – de äpplen som alltså inte kan konkurrera med de svenska, eftersom vi har handelshinder emot dem.

Hur tror statsrådet att våra restriktioner på det området påverkar våra möjligheter till en vidgad handel med Förenta Staterna också i fråga om produkter som kanske för oss långsiktigt är av större betydelse än handeln med grönsaker?

Anf. 7 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Amerikanarna är, som Hadar Cars säger, mycket frikostiga med sina äpplen och mycket duktiga på att marknadsföra dem – det har också jag upplevt. Men vi skall komma ihåg att amerikanarnas propåer till Sverige beträffande äpplen och päron måste tas på allvar. Dessutom pågår just nu förhandlingar inom GATT om just dessa frågor. Vi får därför kanske anledning att återkomma även i riksdagen sedan de överläggningarna är slutförda.

Anf. 8 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Möjligen är det inte handelsministerns utan snarare jordbruksministerns sak att förklara varför amerikanska äpplen kan marknadsföras på effektivt sätt och håller sådan kvalitet att amerikanarna inte är rädda för en konkurrens på lika villkor.

Är det verkligen så – jag upprepar min fråga, som jag utgår ifrån att statsrådet inte nu tänker besvara – att svensk frukt inte fyller nödvändiga kvalitetskrav? Om det är så, då borde det också vara rimligt att de svenska konsumenterna fick avgöra själva genom sitt val vilken frukt de vill äta och bjuda sina barn och gäster på. Det borde vara det grundläggande.

Anf. 9 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Både Hadar Cars och jag har säkert ätit svenska prima äpplen och vet att de skulle kunna stå sig mycket väl i konkurrensen. Därför tror jag att vi med förtröstan kan se på både de överläggningar som sker mellan Sverige och Amerika i GATT och eventuella resultat av Uruguay-rundan.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om förekomsten av
språkfel i Svensk ord-
bok och Svenska aka-
demins ordlista*

Anf. 10 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist har – med hänvisning till en debattartikel i Dagens Nyheter, där det sägs att Svensk ordbok och den senaste upplagan av Svenska akademins ordlista vimlar av språkfel – frågat mig om detta är av något intresse för skol- och kulturministern och om jag ämnar agera i frågan.

Svensk ordbok utkom förra året på bokförlaget Esselte Studium och har utarbetats vid institutionen för språkvetenskaplig databehandling (språkdata) vid universitetet i Göteborg. Svenska akademien svarar för innehållet i akademins ordlista, som kommit ut på Norstedts Förlag. Över dessa företag och akademien har jag inget inflytande. Jag kan inte heller direkt påverka institutionen.

Jag har däremot som skol- och kulturminister ett ansvar för att tillförlitliga lexika och ordböcker finns att tillgå för allmänheten. Beträffande Svensk ordbok har jag kunnat konstatera att den fått ett mycket gott mottagande av fackgranskare. Försäljningssiffrorna vittnar om att ordboken nått en stor publik. Det gläder mig. När det gäller Svenska akademins ordlista har, efter vad jag erfarit, det lilla antalet fel som konstaterats i elfte upplagans första tryckning rättats i andra tryckningen. Jag har kunnat konstatera att utgivningen av dessa båda och andra ordböcker under de senaste åren aktivt har bidragit till ett ökat intresse för språkfrågor.

Svaret på Oswald Söderqvists första fråga är ja. Jag är så intresserad att jag, möjligen i motsats till frågeställaren, läst gemälen, bl. a. från Svensk ordboks redaktör. Därutöver avser jag inte att agera. Detta är svaret på den andra frågan.

Anf. 11 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar kulturministern för svaret på min fråga.

Först vill jag säga att jag naturligtvis har följt denna debatt, också replikerna från redaktörerna för Svensk ordbok. Det är väl mycket möjligt att det inte hade blivit någon fråga om jag inte spontant hade ringt in den till vårt partikansli när den första artikeln var införd i somras. När jag nu står här måste jag säga att det hade varit synd, och därför är jag glad att jag gjorde det, innan genmälet från Svensk ordboks redaktör infördes.

Man behöver ju inte precis vara någon språkpurist för att då och då tycka att det som händer med det svenska språket, dess utveckling, är ganska intressant. Vi känner ju något så när till vår språkhistoria. Vi vet att om vi mycket snabbt skulle förflytta oss 500 år tillbaka i tiden, till den 8 oktober 1487, skulle vi i kvarteren här utanför i många fall höra mycket mera tyska än svenska. Många borgare här i Stockholm var ju tyskar, och de hade t. ex. en stor församling med en egen kyrka här i närheten. Detta påverkade vårt språk osv.

Men därifrån återvänder jag till det som nu tydligen pågår i det svenska språket och som jag tycker är intressant. Jag tycker att det ändå finns ett visst belägg för att det här pågår saker som man måste intressera sig för. I Svensk ordbok skriver man att språket förändras, och man framhåller att vi måste

acceptera detta, eftersom det är en naturlig utveckling. Men man behöver inte acceptera allting.

Jag vet naturligtvis att kulturministern inte kan gå in och styra utgivningen av och innehållet i böcker. Men det finns alltså intressanta propåer i denna fråga. Och det var uppenbarligen några fel i Svenska akademiens ordlista. Man kan verkligen diskutera idéerna bakom Svensk ordbok, att ett uttryck så fort det har blivit accepterat eller används flitigt skall införlivas med språket.

Jag hoppas att kulturministern också i fortsättningen, vilket jag är helt övertygad om, känner sitt ansvar att följa upp, kontrollera och se till att vi får bra och korrekta ordböcker.

Anf. 12 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Det gläder mig att kunna konstatera att Oswald Söderqvist efter att ha följt debatten inser att man i den första och starkt kritiska artikeln i Dagens Nyheter möjligen tog till överord.

Låt mig bara peka på det faktum att ordboken ju inte har till uppgift att ange normer för språket utan att faktiskt registrera och klargöra vad folk säger, hur man använder språket. Jag skall ge ett enda exempel på detta ur artikeln i fråga: "På s. 419 förekommer grimas. Det kan också uttalas grimasch, meddelar ordboken. Var får den allt ifrån?"

Jag tror mig med mycket stor sannolikhet veta varifrån ordboken har fått det. I min uppväxtmiljö, jag hör hemma i arbetarklassen, var det mycket vanligt att man sade grimasch och icke grimas. Och detta korrigerades för många av mina kamrater när de kom till realskolan och mötte lärare som hade ett annat ursprung än det som var arbetarklassens. Att begära att ordboken redan i sitt första tryck skall avvisa det som är ett vanligt förekommande uttal bland arbetarbarnen tycker jag faktiskt vore synd.

Anf. 13 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Ja, det tycker jag också. Men jag tror inte att man här behöver föra in klassperspektivet, även om det nog är viktigt när det gäller språkfrågor. I min barndom och ungdom nere i Götaland, i Småland, sade vi alltid "tjex", för att ta ett annat exempel ur den ifrågavarande artikeln. Men när jag kom till Stockholm fick jag snabbt lära mig att så säger man inte – det heter kex här uppe.

Det är egentligen inte detta jag är ute efter. Senast i Dagens Nyheter i dag har Britt Tunander en liten ruta på kultursidan, där hon säger att något stöd av språkvårdare får man inte när man påpekar att sådana ord som t. ex. vårdbehandling används mer och mer. Språkvårdarna säger bara: Ja, ja, språket förändras, och det måste man acceptera. Men man behöver inte helt och hållet acceptera alla avarter, utan man kan inta en kritisk attityd.

Jag håller naturligtvis med kulturministern om att den första artikeln var väldigt polemisk och sköt över målet. Det var inget fel i och för sig, eftersom det ju väckte debatt. Det tycker jag är viktigt i det här sammanhanget.

Anf. 14 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! I motsats, tydligen, till Oswald Söderqvist har jag inget emot att anföra klassperspektiv också när jag diskuterar språkfrågor.

Anf. 15 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det var en dålig replik, kulturministern. Jag tycker visst att man kan anföra klassperspektiv. Jag kommer själv från en låg nivå i samhället och har verkligen sett botten, så det perspektivet kan vi nog diskutera i många sammanhang, men det hör liksom inte hit. Man kan diskutera språket utan att för den skull förorätta arbetarklassen eller ministrar med arbetarbakgrund. Jag tycker att det var ett ganska svagt argument.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1987/88:15 om skolelevernas arbetsmiljö

Anf. 16 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har, mot bakgrund av en nyligen redovisad undersökning om olycksfall i skolorna, frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta med anledning av den enligt henne undermåliga arbetsmiljön för eleverna och det bristfälliga elevskyddet.

Låt mig först säga att undersökningar som kan tyda på en ökande frekvens elevolyckor i skolan måste tas på allvar. Man bör dock vara försiktig med att, utifrån en undersökning som gäller en högstadieskola i Stockholmsområdet, dra slutsatsen att våra skolor generellt skulle vara farliga som arbetsplatser. Om det är så som undersökningen tyder på att olyckor främst inträffar under idrottslektioner och på raster, kanske problemet inte i första hand ligger i brister i arbetsmiljön. Snarare kan det finnas anledning att ifrågasätta idrottsämnets inriktning och omfattning i skolan och att fundera över orsakerna till att ungdomar griper till våld mot varandra.

När det gäller arbetsmiljölagstiftningens tillämpning på elever kan jag konstatera att elever precis som arbetstagarna i skolan har rätt till en god arbetsmiljö. Eleverna fr. o. m. årskurs 7 i grundskolan omfattas också av de bestämmelser som är avsedda att garantera detta. Det som är speciellt för eleverna är att de inte gets en ovillkorlig rätt att medverka i skyddskommittéerna, eftersom de inte har ställning som part på arbetsmarknaden. Enligt min mening har det därför varit naturligt att överlåta på parterna att tillsammans med elevföreträdare försöka hitta lösningar på hur eleverna likväl skulle kunna delta i skyddskommittéarbetet.

Det ligger självfallet ett stort värde, inte minst från pedagogiska utgångspunkter, i att eleverna aktivt kan delta i arbetsmiljöarbetet i skolan. Mot bakgrund av att det som hittills gjorts av parterna uppenbarligen inte lett till något påtagligt resultat och heller inte bedömts som tillräckligt av eleverna själva, kommer jag att aktualisera frågan om mer tvingande regler.

Anf. 17 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Göransson för svaret och vill säga att detta svar i alla fall är ett litet steg framåt jämfört med det svar jag fick på en interpellation i januari, då statsrådet sade att inga föreskrifter behövdes när det gäller skolelever. Och detta sedan vi i nästan tio år har

väntat på att arbetsmiljölagen skulle börja fungera såsom avsågs då riksdagen fattade beslutet. I interpellationssvaret hänvisades fortfarande till att det var en facklig angelägenhet att organisera skyddsarbetet, trots att det hade gått sju år sedan SÖ hos regeringen begärde att föreskrifter skulle utfärdas, så att lagen kunde träda i funktion som avsett var.

Så sent som i går fick jag en sista undersökningsrapport som ännu inte är publicerad. Jag skall inte dra alltför många detaljer, men jag kan i alla fall citera något ur rapporten. Den handlar om en ettårig studie i ett rektorsområde om en skyddsorganisation med elevmedverkan på låg-, mellan- och högstadiet. I rapporten sägs: "Dessa elevernas 'skyddsombud' fångar upp 100 gånger fler skadetillfällen än vad personalkollektivet rapporterar enligt arbetsmiljölagen. De bidrar därigenom till kunskap som kan leda till skadeförebyggande åtgärder. Studien ger stöd för att arbetsmiljölagen kan omfatta skolans samtliga elever. Finns det någon anledning att ställa barnen utanför ett skydd, som vuxna anser vara en självklarhet på sin arbetsplats?" Den frågan ställer projektledarna. Den frågan återkommer vi till. Vi kommer att fortsätta att jaga regeringen med blåslampa när det gäller denna fråga om skolelevernas möjlighet att få en draglig arbetsmiljö.

Anf. 18 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! När vi diskuterade detta förra gången sade jag inte att det inte behövdes föreskrifter för att eleverna skall kunna skyddas i skolmiljön. Tvärtom konstaterade jag att arbetsmiljölagen faktiskt gäller. Vad jag då bedömde inte kräva särskilda föreskrifter var hur elevens medverkan i skyddsarbetet skulle organiseras, vilket är någonting annat. Eleverna står inte utan skydd eller utanför lagstiftningen.

Jag tycker ändå att man har anledning att fråga om huvudsyftet, att tillgodose elevens skydd, uppfylls därigenom att man möjliggör för dem som går i första klass i grundskolan att vara skyddsombud. Jag tycker att det är att lägga på sjuåringarna ett alltför stort ansvar, som man inte gärna kan begära av dem. Är gymnastik- och idrottsämnet farligt handlar det om att förbjuda ämnet, om det är alltför farligt, eller att se till att gymnastik- och idrottslärarna tar ett större ansvar snarare än att tillsätta ett skyddsombud som skall kontrollera hur idrottsläraren fungerar. Det är inte den allra naturligaste lösningen.

Jag ser det som angeläget att eleverna får möjlighet att medverka i skyddsarbetet, bl. a. av det skälet att de genom praktisk erfarenhet skall lära sig hur viktigt skyddsarbete är. Det tycker jag är ett mycket starkt skäl, och därför vill jag medverka till att vi inför tvingande regler för detta, om nu arbetsmarknadens parter inte är beredda att se till att eleverna får medverka.

Anf. 19 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Vid debatten i januari påpekade jag, vilket jag tänker göra även nu, att arbetsmiljölagen är en ramlag, för både vuxna och barn. Det har aldrig ifrågasatts att den skall kompletteras med tillämpningsföreskrifter för vuxna på deras arbetsplatser. Jag skulle vilja se reaktionen på arbetsplatserna om man skulle ha ifrågasatt detta.

När det gäller detta med skyddsombud och mindre barn har vi från

folkpartiet föreslagit barnskyddsombud med medverkan från föräldrahåll. Tyvärr var vi ensamma i vår reservation på den punkten, men vi hoppas kunna få ett brett stöd även för en lösning när det gäller frågan om skyddsombud för de små barnen. Man behöver inte tänka sig att de själva fungerar som elevskyddsombud, såsom man har planerat för äldre elever.

Jag vill påminna om att SÖ faktiskt begärde författningsmässiga åtgärder från regeringens sida redan 1980.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1987/88:3 om sittplatsavgiften för tågresenärer

Anf. 20 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Karl-Göran Biörsmark har frågat mig om jag är beredd att verka för att endast de tågresenärer som garanteras sittplats behöver lösa sittplatsbiljett och att övriga resenärer som önskar åka med fullbokat tåg inte behöver lösa en s. k. tågplatsbiljett.

Det är riktigt att SJ:s biljettregler innebär att det, om ett tåg med obligatorisk sittplatsbokning är fullbokat, finns möjlighet för resande att följa med utan garanti till sittplats. Resenären måste då lösa en s. k. tågplatsbiljett till samma pris som sittplatsbiljetten. Tågplatsbiljetten gäller för sittplats i mån av tillgång. Eftersom många resenärer med bokade sittplatser uteblir, anser SJ att det inte är något problem för resenärerna att finna sittplats.

Riksdagen har vid upprepade tillfällen klargjort att taxe- och biljettfrågor bör avgöras av SJ som har det direkta trafikansvaret. Detta betyder att jag anser det olämpligt att regeringen ingriper i sådana detaljfrågor som utformningen av SJ:s biljettregler.

Anf. 21 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Jag tycker dock att det är litet märkligt att kommunikationsministern inte har någon syn på detta. I stället gömmer han sig bakom formuleringen att det här får SJ klara ut.

Men kommunikationsministern måste väl ändå ha en personlig uppfattning om huruvida det är riktigt att man skall behöva betala för någonting utan att få en motprestation – för så förhåller det sig faktiskt.

Man får alltså lov att betala för en s. k. tågplatsbiljett utan någon garanti till sittplats. Detta kan tyckas vara en bagatell. Men det är flera som har kontaktat mig med anledning av just detta förhållande.

Jag har här fyra biljetter som en familj var tvungen att lösa för att få följa med tåget. Först köpte man en vanlig färdbiljett och sedan när man skulle köpa sittplatsbiljett upplystes man i biljettluckan om att det tyvärr inte fanns några ytterligare sittplatsbiljetter. Men för att få följa med ett tåg måste man ju lösa en s. k. tågplatsbiljett. Det kostade 60 kr. för den här familjen. Det kan kanske också tyckas vara en bagatell för kommunikationsministern, men det var det inte för den aktuella familjen. Någon sittplats fick man alltså inte.

I stället ordnades det så småningom så, att pappan fick stå med ena dottern. Mamman lyckades dock få en plats och hon hade den andra dottern i knät – och detta kostade alltså 60 kr.!

Jag tycker att det är orimligt att begära betalning för någonting som inte blir utfört. Vidare tycker jag att det vore rimligt att kommunikationsministern ändå gav sin syn på detta: Tycker kommunikationsministern att det är riktigt att en familj skall behöva betala 60 kr. extra för att få följa med tåget när man i alla fall får stå?

Anf. 22 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Karl-Göran Biörsmark efterlyser min personliga åsikt. Jag kan väl säga att jag personligen ansluter mig till riksdagens uttalande, att regeringen och riksdagen inte skall ge anvisningar om den här typen av detaljfrågor, utan sådant har SJ självt att sköta. För övrigt är det så, att man, om man är i den situationen att man vill åka med ett tåg trots att detta är fullbokat, måste vara medveten om att man tar risken att bli utan plats.

Anf. 23 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jo, det är klart att man tar den risken. Men man har ju köpt en tågbiljett för att få åka med tåget. Sedan när man skall gå på tåget, måste man alltså lösa ytterligare en biljett för att få sitta – vilket inte är säkert att man får! Det orimliga i det här fallet är alltså att man skall behöva betala 60 kr. för att få stå. Det kunde väl räcka med att man löser sin tågbiljett.

Jag måste säga att jag fortfarande är litet besviken över att kommunikationsministern bara kan gömma sig bakom en formulering om att det är SJ som sätter taxorna. Kommunikationsministern har ingen syn över huvud taget på detta. Han anser varken det ena eller det andra om SJ:s taxepolitik. Det kan väl ändå inte vara rimligt. Jag tror säkert att kommunikationsministern har en personlig uppfattning i denna fråga. Kommunikationsministern borde, kan och – tycker jag – skall ta kontakt med dem som ansvarar för taxepolitiken hos SJ och förmedla sina synpunkter. Jag tycker nämligen att det är rimligt att en minister framför sina synpunkter i ett sådant här fall.

Anf. 24 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Enligt SJ är det erfarenhetsmässigt så att ungefär 10–12 % av dem som har bokat och betalt för sittplatsbiljett aldrig kommer till tåget. SJ har då två alternativ. Man kan endera låta platserna stå tomma eller sälja dem till sådana som önskar chansa på att få en sittplats.

Om man önskar chansa, kan man naturligtvis göra det. Det är den enskildes fria val, och det är upp till den enskilde om han vill ta den chansen.

Alternativet att man över huvud taget inte säljer dessa platser medför att de uteblivna resenärernas sittplatser är tomma under hela resan.

Anf. 25 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Det som sker är att SJ säljer fler sittplatsbiljetter än som behövs. Först säljer man så att det är fullt på tåget, och sedan säljer man ytterligare platser och säger att det kan hända att resenären får en sittplats. Man tar således in ytterligare pengar på det sättet.

Här har tidigare talats om päron och äpplen. Det är ungefär som om jag skulle säga att det finns 40 äpplen till salu, men vi säljer 60. Få se om du får något äpple – 20 blir utan. Det är en bra parallell till detta.

SJ säljer fler biljetter än det finns platser. Det vore rimligt att man i sådana situationer när man har sålt sina sista biljetter säger: Vi har tyvärr inga sittplatsbiljetter kvar. Du kan få följa med tåget, men vi garanterar inte att du får sitta. Jag tycker att det vore den riktiga politiken.

Anf. 26 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag undrar om jag inte får skylla mig själv om herr Biörsmark säljer äpplen till mig och talar om att de är slut, men jag ändå betalar honom för äpplena.

Anf. 27 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Det var just den situationen som denna familj stod inför. I luckan fick de beskedet: Ni kan chansa. Det är inte säkert att ni får sitta, men ni måste betala 60 kr. för att få följa med tåget. Man står där och det är en kvart kvar tills tåget skall gå. Man måste betala, men man får inga äpplen – man får ingen sittplats.

Det är detta som är det orimliga i situationen och som jag är ute efter. Det borde komma en signal från kommunikationsministern till SJ om att man inte kan fortsätta att sälja och ta betalt för något som SJ inte ger någon motprestation för. Man har löst platsbiljett, men man får ingen motprestation.

Jag tycker fortfarande att det skulle vara intressant att få höra vad kommunikationsministern personligen tycker om detta förhållande.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1987/88:13 om viss upprustning av länsväg 166 i Dalsland

Anf. 28 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Ingvar Karlsson i Bengtsfors har frågat mig om när regeringen avser att fatta beslut om medel till förbättring av väg 166 i Älvsborgs län.

Bakgrunden till Ingvar Karlssons fråga är regeringens beslut den 11 april 1985 att tillåta statens järnvägar att lägga ned persontrafiken på järnvägslinjen Arvika–Mellerud.

Som en följd av nedläggningen av järnvägstrafiken mellan Bengtsfors och Mellerud har länsstyrelsen i Älvsborgs län i en skrivelse den 7 februari 1986 hemställt om sammanlagt 23 milj. kr. för bl. a. en ombyggnad av väg 166 på delen Dalskog–Dals Rostock.

Jag vill erinra om att regeringen den 27 juni 1985 anvisade 93,9 milj. kr. för upprustning av vägar i anslutning till nedläggning av järnvägar. Av dessa medel avsåg 25 milj. kr. vägar i Älvsborgs län.

Vad gäller ombyggnad av väg 166 på delen Dalskog–Dals Rostock pågår

för närvarande projektering. Vägverket bedömer att erforderliga arbets- handlingar för en ombyggnad skall vara klara till andra halvåret 1988.

Länsstyrelsens framställning bereds för närvarande inom regeringen och jag är därför inte nu beredd att kommentera frågan ytterligare.

Anf. 29 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på frågan.

Den historiebeskrivning som kommunikationsministern gjorde stämmer. I näst sista stycket i det skrivna svaret menar han emellertid att arbetsplanen för ombyggnaden skall vara klar till andra halvåret 1988. Det är något nytt för mig. Vid mina kontakter med vägverket i Älvsborgs län har man sagt att man skulle ha kunnat bli klar ganska tidigt om man hade kunnat få något besked från kommunikationsdepartementet och regeringen.

Man försöker väl hala och dra en aning i denna fråga. Vi kan ju läsa mellan raderna att det fattas pengar till denna väg.

Inför den ytterligare beredning som skall företagas inom kommunikations- departementet kan man fråga sig vad den beredningen skall gå ut på. Skall beredningen slå fast att den här vägen skall byggas i etapper t. ex.? Det är en väg som är 4,5 km och alltså ingen lång väg. Den kostar ungefär 23 milj. kr. i 1986 års prisläge.

Kommunikationsministern måste kraftigt arbeta för att pengarna skaffas fram och att vägen iordningställs. Det var ju ett löfte från regeringen den dag då persontrafiken lades ned på Dal-Västra Värmlands järnväg. Man behöver inte hala och dra den här frågan ytterligare några år.

Fatta i stället beslut snart!

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1987/88:27 om tidsplanen för en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn

Anf. 30 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidtaga så att tidsplanen för ett igångsättande av en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn inte förskjuts.

Jag vill inledningsvis erinra om att någon tidsplan aldrig har fastlagts för byggandet av en fast Öresundsförbindelse. Däremot har den danske trafikministern och jag mot bakgrund av Öresundsdelegationens bedömningar av byggnadstider m. m. och under förutsättning av ett snabbt beslut i den svenska riksdagen resp. danska folketinget bedömt det möjligt att en fast förbindelse skulle kunna stå färdig år 1995.

Öresundsdelegationens senaste betänkande remissbehandlas för närvarande. Arbetet med att sammanställa och utvärdera remissvaren kommer att pågå en bit in på nästa år och även annat arbete rörande Öresundsförbindelsen kommer att bedrivas parallellt. Samtidigt planeras inom det socialdemokratiska partiet ett s. k. rådslag om de fasta förbindelserna. I anslutning till den nyligen hållna socialdemokratiska partikongressen sade jag att rådslaget

Prot. 1987/88:4
8 oktober 1987

*Om tidsplanen för en
fast förbindelse mellan
Malmö och Köpen-
hamn*

skulle kunna medföra en fördröjning av förbindelsefrågans lösning. Å andra sidan vill jag framhålla att jag inte tror att en fördröjning på något år i det hundraårsperspektiv under vilket frågan har diskuterats har någon stor betydelse.

Anf. 31 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Det är säkert ingen överdrift att påstå att SAP bibringat allmänheten uppfattningen att partiet, frånsett lokala avvikelser, står enigt i frågan om byggandet av en bro mellan Malmö och Köpenhamn. Flera statsråd har i tal och skrift uttryckt sitt gillande av planerna på den här bron.

Jag kan säga att ett flertal debattörer i debatten vid den nyligen avhållna partikongressen använde argument som kanske hellre hör hemma bland 1800-talets franska och engelska textilarbetare. Kongressen beslöt att frågan än en gång skulle ut på remiss, trots att det inte är så länge sedan själve statsministern sade att frågan är färdigutredd.

Detta, herr talman och herr statsråd, blir besvärligt. Det finns nämligen ett antal företag som har sagt sig vara villiga att etablera sig i Malmöregionen under förutsättning att bron byggs. Men när socialdemokraterna hattar och velar fram och tillbaka förstår man att dessa företag blir tveksamma. De kan t. ex. i stället börja lyssna på de lockrop som i dag kommer från andra länder om att svenska företag skall etablera sig utomlands.

Vi får också förstå att de som i dag inte vill ha någon bro, exempelvis vissa färjeföretag, drar sig för att investera när de inte får något klart besked om huruvida det blir någon bro eller ej.

Det är min personliga uppfattning att statsrådet Hulterström, som är ett handlingskraftigt statsråd, skall se till att den här remissen snabbt kommer ut och att svaren snabbt kommer in, så att vi får ett besked – ja eller nej – och så att vi vet framöver vad vi har att rätta oss efter. Som situationen är i dag är den ytterst besvärlig att hantera.

Anf. 32 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det måste komma som en överraskning för Sten Andersson i Malmö att det finns delade meningar i den här frågan om Öresunds-förbindelserna. Även om frågan mest har debatterats lokalt nere i Skåne, har det kanske inte bara varit lokala synpunkter som förts fram. Sten Andersson behöver inte åka till den socialdemokratiska partikongressen i Stockholm och lyssna, han behöver bara åka till sina egna partivänner i Helsingborg för att få bekräftelse på att meningarna är delade inom flertalet partier.

På den socialdemokratiska kongressen lades önskemål fram om en ytterligare studie av ett alternativ som innebär enbart en borrhad järnvägstunnel. Jag tror inte det är något fel att man i den framtida diskussionen studerar ett sådant alternativ. Det har även i den danska debatten förekommit synpunkter i den riktningen.

Vi var i och för sig beredda att ta ställning nu. Men om man får tillgång till ett bättre underlag när man utfört en studie av detta alternativ och förhoppningsvis kan göra ett bättre ställningstagande tycker jag inte att det hela kan vara till någon nackdel, trots allt, för Öresunds-förbindelserna.

Anf. 33 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! För att bevisa riktigheten i det jag sade tidigare kan jag referera till att självaste statsministern har sagt att frågan är färdigutredd. Varje fördröjning innebär då ett uppskjutande av besluten. Det är den lättaste saken i världen att dokumentera att – tror jag – samtliga socialdemokratiska statsråd i tal och skrift har uttryckt önskemål om ett snabbt byggande av en bro mellan Malmö och Köpenhamn.

Det är beklagligt att statsråden tydligen inte haft klart för sig vad det egna partiet vill. Det vore tacknämligt om de framöver, innan de går ut till pressen och övriga massmedia och talar om vad de personligen tycker, ser till att de har det egna partiet med sig. Det skulle vara ganska så klädsamt.

Anf. 34 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag tror säkert att statsministern – och även övriga statsråd som uttalat sig i frågan – menat allvar när man sagt att frågan var tillräckligt utredd. I vårt parti är det så att vi inte enbart lyssnar på statsråd utan även på andras synpunkter. Den här gången var det de andras synpunkter som fick vara vägledande för beslutet.

Anf. 35 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tror jag är lika god demokrat som statsrådet Hulterstöm. Jag tycker ändå att ett partis förespråkare borde tänka efter eller undersöka vad partiets fotfolk egentligen vill innan han går ut och talar varmt och väl för en sak. I den här frågan vet tydligen inte de statsråd som gått ut i massmedia ett otal gånger vad det egna folket vill. Detta har skapat en oro framför allt nere i Skåne. Därför hoppas jag än en gång att statsrådet ser till att vi mycket snart får ett besked om vad som gäller.

Bro eller ej – visst vill jag ha en bro. Men det viktigaste är att vi får ett besked om det blir en bro och framför allt när, så att vi framöver vet vad vi skall rätta oss efter. Det läge vi har i dag imponerar inte på allmänheten och är framför allt ett dåligt betyg för socialdemokraterna. Statsråd som uttalar sig i frågor som inte är förankrade visar en dålig respekt för demokratin.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1987/88:6 om vidgad rätt till bidrag för reparation av fukt- och mögelskadade hus

Anf. 36 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig om regeringen har uppmärksammat följderna av den självrisk som tillämpas vid stöd till reparationer av fukt- och mögelskadade hus och om regeringen kommer att föreslå någon åtgärd i syfte att minska problemen för dem som drabbas.

Självriskan tillämpas så, att husägaren själv alltid betalar i vart fall kostnader motsvarande ett basbelopp.

Enligt vad jag har erfarit är de hus som stöds med bidrag från den statliga fonden för fukt- och mögelskador oftast mellan 8 och 30 år gamla. Efter en

Om vidgad rätt till bidrag för reparation av fukt- och mögelskadade hus

sådan brukstid har de flesta hus skavanker och förlitningsskador av skilda slag, även om de i övrigt är fullt friska.

Självriskens har till syfte att på ett enkelt och objektivt sätt sälla fram de hus som har allvarliga fukt- och mögelskador. Man slipper också föra en diskussion om ersättningsbeloppet skall jämkas till följd av medvållande från småhusägarens sida, eller därför att reparationen också innehåller inslag av reguljärt underhåll. Allt sådan kan normalt anses konsumerat av självriskens.

I de fall då ansvarsfrågan är helt klar, kan kravet på en självrisk slutligen föra med sig att husägaren i första hand vänder sig mot den som bör svara för skadan. Jag tycker att det är en riktig ordning.

Av de skäl som jag har redovisat anser jag det således ändamålsenligt med en självrisk av den storlek som nu krävs i samband med stöd från fonden. Jag avser därför inte att föreslå någon ändring i denna del.

Anf. 37 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret på min fråga.

Huvudorsaken till de fel och skador det här gäller är oftast felaktigt isolerade betongplattor på olämplig mark, byggfukt i väggarna och platta tak som samlar väta. Självfallet borde de som i regel är ansvariga för felen och skadorna, dvs. entreprenörerna, stå för kostnaderna. Nu finns det emellertid risk för att småhusägare och hyresgäster får betala och att entreprenörer fortsätter att bygga fel.

Småhusskadenämnden och den statliga mögelskadefonden har enligt min uppfattning tagit alltför lång tid på sig för att behandla ärenden som har kommit in sedan starten i januari 1986. Av nära 800 inkomna ärenden har mindre än en fjärdedel avgjorts. I de avgjorda ärendena har i sin tur bara en fjärdedel av ansökningarna bifallits. Huvuddelen av ansökningarna kom in under 1986, och många småhusägare frågar sig om det verkligen är någon idé att ansöka och vänta på beslut om bidrag. Mindre än 5 milj. kr. har betalats ut av den statliga fondens 250 milj. kr.

Många frågar sig också varför de skall betala omkring 25 000 kr. i självrisk när de är utan skuld till skadan och inte har sådana marginaler i hushållsekonomin. Självriskens, som har motiverats med att den skall hålla småärenden borta och att den skall betala utredningskostnaderna, är eller upplevs som alltför hög. Jag är därför besviken på det svar som bostadsministern lämnat, nämligen att han inte avser att föreslå någon ändring i den delen.

Anf. 38 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag är ledsen att jag gjort Tore Claeson besviken – det gör jag högst ogärna. Men i det här fallet tycker jag att sakskälarna är tillräckligt starka för att, i varje fall i nuläget, inte föreslå någon ändring på det här området.

Det är riktigt, som påpekats av Tore Claeson, att det råder tvist om vari skadan består. Om man, som Tore Claeson säger, klart kan visa att entreprenören är vållande till skadan är det också entreprenören som skall betala den. Då behöver man inte ens handlägga ärendet via mögelskadefonden; då kan man väcka talan direkt. Vi kan också konstatera att det är allt fler ärenden som går till förlikning eller prövning i annan ordning, vilket jag tycker är bra. Mögelskadefonden har tillkommit för att hjälpa dem som haft

svårt att nå en överenskommelse med tredskande entreprenörer.

Sedan kan man naturligtvis invända att om den som äger huset inte har någon skuld till skadan så har staten det ännu mindre, och staten betalar ändå kanske 200 000 kr. i sammanhanget för att reparera huset. Jag tror därför inte, Tore Claeson, att det för närvarande finns någon anledning att hänga upp sig på självriskan.

När det gäller handläggningen av ärenden kan jag inte heller dela Tore Claesons uppfattning. Det här gäller hus som är upp till 30 år gamla. I upp till 30 år har man alltså dragits med problemen. Nu har regeringen, tillsammans med bostadsutskottet, Tore Claeson och entreprenörerna och efter ett långvarigt och hårt arbete kommit fram till en möjlighet att hjälpa dessa människor. Det kan då inte vara nödvändigt att ärendena avgörs på någon månad. Det är inte heller möjligt, Tore Claeson. Först skall man utreda om det verkligen är fråga om fukt- och mögelskador, sedan skall man utreda vem som är vållande, därefter skall man ta in anbud på åtgärdande av skadorna – den handläggningen tar sin tid. Att ärenden av den här karaktären tar litet tid kan inte vara särskilt upprörande.

Anf. 39 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jo, Hans Gustafsson, det är faktiskt upprörande för många småhusägare att det tar så lång tid innan man över huvud taget kan få sin ansökan behandlad och innan man får besked. Många småhusägare frågar sig vad de skall företa sig i väntan på besked. Jag tycker att det finns all anledning att kritisera småhusskadenämnden och statens fond för fukt- och mögelskador som inte har lyckats få bättre fart på detta arbete och inte har hunnit behandla fler ansökningar.

Jag vet att det rådde enighet i riksdagen när man beslutade om denna fond. Men jag vet också att det rådde enighet i bostadsutskottet och även i riksdagen när man beslutade om att det skulle göras en utvärdering mot bakgrund av bl. a. en fyrpartimotion som förelåg till behandling i anslutning till propositionen. I betänkandet pekades i detta sammanhang just på de här problemen som jag nu har tagit upp.

Anf. 40 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Det som möjligen är upprörande i den här frågan är att det i många fall har tagit 30 år att över huvud taget lösa problemen. Det är mindre upprörande, när problemen funnits i tre decennier, att det tar sex månader att handlägga ärenden på ett av de mest besvärliga och komplicerade områden vi har. Jag tycker att diskussionen om detta inte har särskilt mycket med sakfrågan att göra. Då är det rimligare att, som Tore Claeson också gör, diskutera den utvärdering som vi skall göra. Jag tycker att det är mycket bra att den kommer till stånd, att vi gemensamt får titta på hur det här har fungerat. Det är väl alldeles uppenbart att både Tore Claeson och jag har missbedömt antalet småhusägare som var utsatta för den här typen av skador och som hade svårigheter att komma till rätta med dem.

Vad som hittills har skett visar ju att man i de allra flesta fall, via förlikning och på annat sätt, har kommit till rätta med skador som funnits. Det är ju mycket bra att vi genom dessa åtgärder har kunnat konstatera det. Vi skall

gärna tillsammans med Tore Claeson utvärdera verksamheten när den har pågått några år och se om det är några brister i uppläggningsen av systemet som gjort att inte fler ansökningar än ungefär 800 har kommit.

Anf. 41 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag tycker att det finns anledning att ganska snabbt göra en sådan utvärdering eller översyn. Det säger sig självt att det är otillfredsställande, när det föreligger 800 ansökningar, varav det stora flertalet, över 600, har kommit in under 1986, att inte fler ärenden har avgjorts än att 43 ansökningar hittills har kunnat bifallas.

Då handlar det inte längre bara om sex månaders väntetid, utan det handlar om väntetider på upp till ett och ett halvt år. Jag har senast i går kollat detta med vederbörande som handlägger frågorna. Om det inte skulle vara riktigt, har man gett mig felaktiga uppgifter. Det finns alltså fall som ännu inte avgjorts efter ett och ett halvt år. Det tycker jag inte är tillfredsställande; jag tycker att det är otillfredsställande.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1987/88:7 om vidgad rätt till bostadsbidrag

Anf. 42 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig om regeringen har för avsikt att vidta eller föreslå några åtgärder i syfte att garantera hushåll utan barn möjligheter till bostadsbidrag oavsett var i landet man är bosatt.

Bakgrunden till frågan är enligt Tore Claeson att borgerliga företrädare från en rad olika kommuner under senare tid på olika sätt har låtit förstå att man inte tänker återinföra möjligheten till bostadsbidrag för dessa hushåll.

Även jag har uppfattat uttalanden av denna innebörd. Vad de visar är att borgerliga politiker i dessa kommuner inte tar ungdomars bostadsproblem på allvar – eller i vart fall inte längre vill medverka till en bostadspolitik som omfattar också de svagare grupperna i samhället. De ungdomar som det här handlar om är de som ännu inte har fått fotfäste på arbetsmarknaden och som därför inte heller kan hävda sig på bostadsmarknaden i konkurrens med de grupper som lever under andra ekonomiska förhållanden.

Möjligheten för kommunerna att återinföra bostadsbidragen till hushåll utan barn har öppnats under innevarande år. Kommunerna överväger nu detta inom ramen för sitt budgetarbete. Det är ännu för tidigt att bedöma i vilken utsträckning olika kommuner verkligen kommer att avstå från denna möjlighet att med statligt stöd förbättra situationen för ungdomarna på bostadsmarknaden.

Jag följer utvecklingen med stor uppmärksamhet och är naturligtvis beredd att föreslå regeringen de åtgärder som kan visa sig vara nödvändiga.

Anf. 43 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Tack, bostadsministern, för svaret på den här frågan! Svaret visar att vi har samma uppfattning om det problem jag har tagit upp och också om angelägenheten av att försöka göra någonting åt det.

På samma sätt som det kommunala bostadstillägget, KBT, är tvingande för kommunerna bör, anser jag, rätten till bostadsbidrag inte kunna fråntas vissa hushåll utan barn, i det här fallet ungdomshushåll i åldern 18–21 år, exempelvis genom att borgerligt styrda kommuner vägrar att fatta beslut om återinförande av sådana bidrag.

Inom vpk anser vi att rätt till bostadsbidrag bör föreligga för alla hushåll utan barn och då inte bara för dem som är under 29 år. Vi anser också att en större andel av bostadsbidragen och de kommunala bostadstilläggen skall betalas av staten och att statens andel av kostnaden successivt skall ökas till att avse hela kostnaden. Jag nämner det här därför att det anförs som ett argument att det blir för dyrt för kommunerna. Det räcker inte, säger man, med de 50-procentiga bidrag som kommunerna får från staten.

Detta hindrar inte att vi i vpk har givit vår anslutning till en förbättring av det bostadsbidrag som det nu gäller och att vi upprörs över det sabotage mot unga hushålls bostadssituation som en vägran att fatta ett sådant kommunalt beslut faktiskt innebär.

I debatten under senare dagar har borgerliga företrädare skylt ifrån sig och pekat på ofullständiga anvisningar som hinder för att fatta beslut nu, detta trots att Kommunförbundet för minst en månad sedan givit ut alla anvisningar och förslag till beslutsskrivningar som behövs, om den politiska viljan finns.

Det är beklagligt, och jag tycker att det är skamligt, av borgerliga politiker i vissa kommuner att sätta en spärr mot att ungdomar som råkar vara bösatta där får tillgodogöra sig bostadsbidrag.

Anf. 44 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr Talman! Jag noterar med tillfredsställelse att Tore Claeson, och därmed även vpk, är beredd att ställa upp för de åtgärder som kan visa sig erforderliga för att trygga ungdomars tillgång till bostadsbidrag.

Nu har inte kommunerna haft möjlighet att fatta beslut förrän under hösten, och vi rar gemensamt se i vad mån de kommer att leva upp till ansvaret för bostadsförsörjningen för ungdomarna. Det här är, som Tore Claeson säkert har klart för sig, en utomordentligt stor och principiell fråga som jag inte kan tro annat än att riksdagen i sin helhet så småningom får ta ställning till.

Vi har drivit en politik i riksdagen under lång tid, i stor samstämmighet mellan alla partier, att vi skall lägga besluten nära medborgarna och att vi skall låta kommunerna träffa så många avgöranden som möjligt. Men om kommunerna inte svarar i tillräcklig omfattning på de signaler som kommer från riksdagen, måste vi naturligtvis fundera över om det i ett sådant läge går att föra en nationell politik. Det är en fråga som jag tror kommer att växa fram förr eller senare.

När det gäller den aktuella frågan har jag redan sagt att jag följer den med uppmärksamhet. Skulle det bli nödvändigt med åtgärder, är jag glad över att kunna konstatera att åtminstone vpk är berett att ge stöd för sådana.

Anf. 45 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det är fint att Hans Gustafsson nu noterar hur vi ser på problemet. Det hade han egentligen kunnat göra för länge sedan, för vpk har sedan många år tillbaka föreslagit en rad olika åtgärder för ett bättre bostadsstöd, inkluderande inte bara ungdomarna utan också hushåll utan barn där den äldsta är mer än 29 år. Det behöver inte bostadsministern ta som någon nyhet. Det är i stället så, som bostadsministern säkert också känner till, att vpk verksamt bidragit till de förbättringar som inträder fr. o. m. den 1 januari, genom att vpk drivit frågan om bostadsbidragen bl. a. då det gäller studerande och ungdom.

Anf. 46 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag är helt överens med Tore Claeson, men han lyssnade inte tillräckligt på vad jag sade. Jag behöver inte med tillfredsställelse notera att Tore Claeson ville ha bostadsbidrag till ungdom och ensamstående över 29 år. Vad jag noterade med tillfredsställelse var tolkningen att Tore Claeson var beredd att ställa upp på lagstiftning som garanterar ungdomarna det bostadsbidrag riksdagen har beslutat. Det var detta jag tyckte var bra att ha klart för sig om frågan skulle aktualiseras framöver.

Anf. 47 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det är bra. Då är vi överens och kan se vad vi gemensamt kan uträtta i denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1987/88:11 om verksamheten vid Karlskronavarvet

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Karl-Gösta Svenson har, mot bakgrund av att Karlskronavarvet nyligen varslat om vissa personalinskränkningar, frågat mig vilka åtgärder jag avser vidtaga för att behålla och utveckla kunnandet inom marin fartygsproduktion i Karlskrona.

Karlskronavarvet har – mot bakgrund av dagens bedömning av marknadsförutsättningarna för varvet – nyligen underrättat länsarbetsnämnden i Blekinge län om att antalet anställda vid varvet under den närmaste tvåårsperioden kan komma att reduceras med ca 250 personer. Med anledning härav kommer länsarbetsnämnden inom kort att ta kontakt med varvet för att bilda en samrådsgrupp, som bl. a. skall diskutera vilka arbetsmarknadspolitiska åtgärder som kan behöva vidtas för att underlätta en eventuell omställning. I avvaktan härpå avser jag inte för närvarande föreslå några åtgärder från regeringens sida.

Anf. 49 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Det ger emellertid inte något hopp om framtidstro och optimism för vare sig ledning eller personal, och problemen kvarstår för Karlskrona och Blekinge.

Socialdemokraterna är tydligen på reträtt i denna fråga. Ni lever, enligt min mening, inte upp till tidigare uttalanden om att Karlskronavarvet skall tillförsäkras en rimlig beläggningssituation. Enligt min och moderaternas uppfattning har staten ett särskilt ansvar för Karlskronavarvet som marint varv. Det har också Sveriges riksdag tidigare fastslagit.

Arbetsmarknadsministern är uppenbarligen beredd att riskera att en stor del av Sveriges mycket höga kompetens inom marin örlogsfartygsproduktion kommer att försvagas.

Karlskronavarvets styrka är ju dess personal. Deras kunskap innebär att vi i vårt land har en marin örlogsfartygsproduktion som på ett utmärkt sätt kan konkurrera på den internationella marknaden. Man kan utan överdrift säga att varvet tillhör de världsledande inom plastteknik. Från årsskiftet 1987-1988 saknas marina order inom denna viktiga teknik. Nedläggning hotar.

I den stenhårda konkurrens vi lever i måste man ständigt vidga sin kompetens. En neddragning innebär ett steg tillbaka. Det innebär kompetensförlust och slöseri med resurserna.

Marinen är i behov av nya fartyg. Karlskronavarvet har kunnandet, kapaciteten och viljan att bygga dessa fartyg.

Slutligen vill jag fråga arbetsmarknadsministern: Har Sverige råd att riskera sin topposition inom marin örlogsfartygsproduktion, vilket uppenbarligen kan bli resultatet av regeringens politik?

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1987/88:8 om begränsning av freonutsläppen

Anf. 50 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Hugo Bergdahl har frågat mig om regeringen avser att vidta åtgärder för att begränsa freonutsläppens omfattning i framtiden.

Regeringen ser med yttersta allvar på de effekter utsläppen av s. k. freoner eller mer korrekt: fullständigt halogenerade klorfluorkarboner, CFC, och s. k. haloner har på atmosfärens ozonskikt.

Regeringens målsättning är därför att all användning av de ämnen som skadar atmosfärens ozonskikt skall upphöra så snart som möjligt. För att nå detta mål får vi gå fram på flera olika vägar.

Hotet mot ozonskiktet är globalt och kan inte avvärjas annat än i internationellt samarbete, där varje enskilt land solidariskt medverkar till att begränsa produktion och användning av CFC och haloner. Regeringen har därför mycket aktivt arbetat för att få till stånd det internationella handlingsprogram för begränsning av produktion och användning av dessa ämnen som beslöts vid en FN-konferens i Montreal för drygt tre veckor sedan. Det övergripande mål som uppställs i överenskommelsen är en fullständig avveckling av ämnen som bryter ner ozonskiktet.

Avtalet har fått en mycket bred anslutning bland världens stora producenter och användare av dessa ämnen. Förutom de nordiska länderna hör bl. a. USA, Sovjetunionen, samtliga EG-länder samt Kina och Japan till den grupp på mer än 50 länder som redan förklarat sig villig att skära ner användning

och produktion av CFC med minst 50 % senast 1998/99. Överenskommelsen ger också varje land möjlighet att vart för sig agera snabbare. De nordiska länderna har såväl i Montreal som vid det nordiska miljöministermötet i går uttalat att vi avser att utnyttja denna möjlighet.

Vår målsättning är alltså att användningen av dessa ämnen så snart som möjligt helt skall upphöra i Sverige. Berörda myndigheter samt användarna inom den privata och offentliga sektorn bör redan nu ha detta som utgångspunkt vid beslutsfattande, planering och teknikutveckling inom sina resp. verksamhetsområden.

Anf. 51 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka miljö- och energiministern för svaret på min fråga. Frågan andas en förväntan om en omfattande redogörelse för de internationella synpunkterna på de här miljöspörsmålen, men i svaret sägs ytterst litet om vad den svenska regeringen är beredd att göra när det gäller freonutsläppen. Det ges en hel del allmänna löften. Jag tycker att jag känner igen den diskussion som miljö- och energiministern för i dessa miljösammanhang. Det ges ytterst litet av konkreta besked.

Jag vill närmast peka på två aktuella fall i den landsdel som jag själv kommer ifrån, nämligen Västmanland. I det första fallet rör det sig om ett tillstånd att tiofaldiga freonutsläppen från ett stort företag inom länet. Det andra fallet gäller ett statligt företag som har fått tillstånd att släppa ut 1,3 ton freon, men som i verkligheten släpper ut sex gånger så mycket.

Sådana här fall förekommer inte bara i Västmanland utan inträffar dagligen i olika delar av vårt land. Jag måste konstatera att vi har problem med att bemästra situationen på det här området. Vi har inte de lagar och regler som skulle behövas för en begränsning av utsläppen.

Det har gått ganska långt, fru miljö- och energiminister, när den miljöansvarige chefen för ett statligt företag anmäler sitt eget företag för att ha överskridit de tillstånd som det har haft på det här området. Den miljöansvarige chefen på företaget erkänner att man har gjort grova övertramp. När det går så långt att man på myndighetshåll inte har läget under kontroll är det dags att inse att någonting snarast måste göras. Regeringen har det yttersta ansvaret för detta.

Anf. 52 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Först vill jag säga att det är litet magstarkt att klaga på regeringen för att någon annan begår ett brott, som det troligtvis är fråga om i det ena fallet och som naturligtvis skall beivras på det sätt som brott vanligtvis brukar beivras på. Det framgick också av regeringsförklaringen i förrgår att bland de förslag som regeringen avser att lägga fram finns ett förslag om skärpt lagstiftning och effektivare organisation för att övervaka miljöskyddet.

När det gäller freoner finns det ingenting i situationen i Sverige som jag skulle tveka att redovisa, även om det internationella arbetet är helt avgörande för att vi här skall lyckas. Regeringen kommer till vintern att i miljöpropositionen redovisa ett samlat förslag. Att vi inte har kunnat göra det tidigare beror på att den redovisning som naturvårdsverket hade fått i

uppdrag att lämna redan i augusti förra året blev försenad till i maj i år. Redovisningen remissbehandlas nu, och regeringen kommer att lägga fram ett förslag.

För att inte förlora tid har jag emellertid redan förra hösten och vintern haft överläggningar med de stora tillverkarna och användarna av freoner i syfte att driva på utvecklingen och få till stånd ett utbyte av teknik och teknologi. Tillverkarna har satt i gång denna utveckling och har i en del fall varit framgångsrika. Stora användare, bl. a. på det statliga och kommunala området, har lovat att gå över till freonfria produkter. Regeringen har i ett par fall upphävt beslut av länsstyrelser som har medgivit ökad freonanvändning.

Anf. 53 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag instämmer helt i miljö- och energiministerns synpunkter när det gäller det internationella samarbetet på detta område. Det som görs i Sverige kanske inte betyder så mycket i ett större sammanhang, och därför är det viktigt med ett internationellt samarbete. Vad jag efterlyser av miljö- och energiministern är konkreta åtgärder i vårt land. Vad är vi beredda att göra för att kunna angripa dessa problem?

Jag hoppas att miljö- och energiministern håller med mig om, att när vissa företag sexdubblar och tiodubblar freonutsläppen nalkas man inte målsättningen att inom en tioårsperiod kunna avveckla problematiken.

Miljö- och energiministern tycker att det är magstarkt att anklaga regeringen för felaktigheter på detta område. Ja, jag vill påstå att regeringen har det yttersta ansvaret för bristerna i fråga om övervakning, lagstiftning och bestämmelser, och det skall miljö- och energiministern inte försöka komma ifrån.

Anf. 54 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Efter min mångåriga erfarenhet som riksdagsledamot vet jag att det på de minuter man har att läsa svaret kan vara svårt att riktigt förstå innebörden. Jag tycker ändå att Hugo Bergdahl skall ta till sig innebörden av det besked som jag har lämnat till myndigheter och tillverkare här i dag liksom vid överläggningar med dem. De bör redan nu i all sin verksamhet inrikta sig på att användningen av CFC och haloner helt skall upphöra i vårt land så snart som möjligt. Det är det uppdrag som myndigheterna har, och det är den signal som företag av olika slag har fått.

De som envisas med att försöka utveckla teknik som förutsätter freoner har ingen framtid. Sverige och alla de stora användarländerna har gemensamt efter ett svenskt initiativ beslutat att användningen av freon helt skall upphöra i världen så snart som möjligt.

Anf. 55 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Miljö- och energiministern säger att hon har talat med de företag som är berörda och att detta skulle vara nog. Jag tror inte att det är nog, och det är inte bara jag utan en stor del av svenska folket som efterlyser konkreta åtgärder inom Sveriges gränser för att denna problematik skall kunna angripas. Detta är ett problem, och jag tror att även miljö- och energiministern inser det.

Jag har stor respekt för de allmänna internationella synpunkterna, som miljö- och energiministern redogjort för i sitt svar. Men vad vill vi göra konkret i detta land? Jag vill än en gång understryka att den svenska regeringen har yttersta ansvaret för utvecklingen på detta område.

Anf. 56 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Självfallet. Som jag sade kommer riksdagen att få ta ställning till ett förslag om ett handlingsprogram under vintern. Om naturvårdsverket hade hållit det tidsschema som regeringen bestämde i december 1985, skulle vi ha kunnat lägga ett sådant förslag på riksdagens bord förra vintern. Nu gick inte detta av det nämnda skälet. Därför satte jag i gång processen på litet informella vägar för att skynda på utvecklingen. Det tycker jag inte var fel.

Anf. 57 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Vi har från folkpartiets sida vid mer än ett tillfälle motionsvägen och på andra vägar tagit upp detta med miljöavgifter för att ge näringslivet, industrin, åtminstone en morot att försöka förbättra situationen, minska användningen av gifter och minska utsläppen på olika områden. Jag tycker det skulle ha varit välgörande om miljö- och energiministern ändå kunnat anlägga någon synpunkt på det förslag som vi framfört, i stället för att övervältra ansvaret på naturvårdsverket. Jag vet att naturvårdsverket delar folkpartiets uppfattning när det gäller införandet av miljöavgifter på olika områden.

Anf. 58 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Då vill jag replikera genom att fråga Hugo Bergdahl om han satt i riksdagens kammare i förrgår när statsministern i regeringsförklaringen meddelade att ekonomiska styrmedel skall användas i ökad utsträckning.

Anf. 59 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag hade efterlyst svar och synpunkter från miljö- och energiministern. Efter sex omgångar i denna debatt får jag ändock ett litet besked om vad som är att vänta. Jag tackar för denna upplysning och hoppas att utvecklingen på detta område går i rätt riktning och snabbt.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Tredje vice talmannen meddelade att försvarsminister Roine Carlsson var förhindrad att besvara frågorna 1987/88:12 och 19 vid dagens sammanträde.

16 § Svar på fråga 1987/88:20 om försäljningen av äppelplantor

Anf. 60 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Ylva Annerstedt har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att göra det möjligt också för amatörödlare att få tillgång till vissa nya äppelsorter.

Under början av 1970-talet hade vi i Sverige problem med kvaliteten på frukträdspantor. Problemen kunde t. ex. gälla plantornas sundhet och kondition. Ibland såldes t. o. m. döda plantor till konsumenten. De bestämmelser som då infördes rörande plantskoleväxters sundhet, sortäktighet och kvalitet skall ses som ett konsumentskydd. De innebär bl. a. att plantorna skall vara skolade och ha fått början till sin slutgiltiga form innan de får säljas till konsumenterna. Det betyder alltså inte att de aktuella äppelsorterna undanhålls konsumenterna, utan endast att plantorna kan säljas när de nått ett senare utvecklingsstadium och uppfyller rimliga krav på kvalitet.

Växtförädlarna har på senare tid lyckats ta fram nya äppelsorter med ett nytt växtsätt. Dessa nya sorter kan odlas som rotäktade plantor, dvs. förökningen sker på vegetativ väg. Till följd av dessa nya rön kan förädlingsarbetet avsevärt förenklas.

Det är riktigt, som Ylva Annerstedt påpekar, att s. k. ettårsskott av äppelträd enligt gällande bestämmelser inte får försäljas till amatörd odlare. Det beror på att plantorna på det utvecklingsstadiet anses kräva speciell skötsel under ytterligare några år innan det är lämpligt att plantera ut dem i vanliga trädgårdar.

Jag utgår ifrån att lantbruksstyrelsen noga följer utvecklingen inom området. En översyn av bestämmelserna planeras för övrigt av lantbruksstyrelsen, eftersom det har skett en utveckling vad gäller bl. a. plantkvalitet, odlingsteknik och sorturval. Jag förutsätter att denna översyn kommer att leda till avsevärda förenklingar.

Anf. 61 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka jordbruksministern för svaret.

Det som Mats Hellström redovisar om tidigare förhållanden är väl känt. Min fråga är föranledd av de helt nya odlingsförutsättningar som råder i dag. För många amatörd odlare i radhusträdgårdar och på kolonilotter är det en sorg att inte få plats med ett äppelträd. Ganska många är de som förgäves har försökt få ned skörden från gamla, storvuxna träd. Men nu finns det nya sorter, och det nya med dem är att träden är små och nätta och ger god frukt. Träden är så små att de får plats i vilken trädgård som helst av nästan frimärksformat. Men vi vanliga amatörd odlare får alltså inte någon glädje av de träden. Det som lägger hinder i vägen är de stelbenta reglerna från lantbruksstyrelsen.

Regeringen säger sig vilja arbeta för minskad byråkrati. Nog kunde man väl vänta sig att Mats Hellström visade litet större målinriktning än den som han visade i detta svar. Varje dröjsmål betyder ju en missad odlingssäsong för intresserade amatörd odlare.

Jag skulle vilja ha ett något mer konkret svar på min fråga. När skall den aviserade översynen komma till stånd? När skall den vara avslutad?

Anf. 62 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Skyndsammast möjligt, hoppas jag, och jag hoppas att den skall leda till de förenklingar som jag tror Ylva Annerstedt och jag är överens om.

Men man måste naturligtvis också väga in kvaliteten. Jag tror att varken

Prot. 1987/88:4
8 oktober 1987

*Om information om
den nya äktenskapsbal-
ken*

Ylva Annerstedt eller jag vill komma tillbaka till det vilda tillstånd som rådde när man kunde sälja plantor som konsumenten inte visste om det kunde bli ett äppelträd eller inte av.

Med den nya, delvis revolutionerande teknik som Ylva Annerstedt har beskrivit och de kvalitetskrav som ur konsumentens synpunkt kan ställas, får lantbruksstyrelsen arbeta vidare, och jag hoppas att det skall gå fort.

Anf. 63 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag är glad för att Mats Hellström var litet mer positiv i det senaste inlägget. Visst är vi eniga om att kvaliteten och konsumentens skydd skall komma i första hand. Nu finns det en säkerhet inbyggd i odlingsmetoderna.

Jag ser med tillförsikt fram mot att reglerna snabbt kommer att ändras.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1987/88:5 om information om den nya äktenskapsbalken

Anf. 64 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Ulla Orring har frågat mig vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att informera allmänheten om den nya äktenskapsbalken och om några utbildningsinsatser i samma syfte har vidtagits.

Denna fråga diskuterades här i kammaren i samband med följdlagstiftningen till äktenskapsbalken. Lennart Andersson redogjorde då utförligt för de insatser som hade vidtagits och som planerades för att föra ut kunskapen om den nya familjerätten: äktenskapsbalken, sambolagen och ändringarna i ärvdabalken. Det var den 13 maj i år. Jag tänker begränsa mig till vad som har hänt sedan dess.

Inslagen på TV:s Anslagstavla återkommer under hösten. Den omfattande utbildning av bankjurister, advokater m. fl. som påbörjades under våren fortsätter också. Åtskilliga myndigheter och andra organisationer ordnar intern utbildning för sina anställda. I denna utbildning deltar ofta tjänstemän från justitiedepartementet.

Jag kan också berätta att departementets broschyrer i ämnet tillhandahålls gratis. Den lilla broschyren, där de viktigaste nyheterna presenteras, har gått ut i en halv miljon exemplar. Den större broschyren Familjerätt, som är på ca 60 sidor och som ger en god överblick över hela den centrala familjerätten, har skickats ut i nära 50 000 exemplar. Broschyerna sprids i första hand via banker, advokatkontor, domstolar och andra platser där människor kan tänkas intressera sig för informationen. Åtskilliga tusen exemplar av broschyrerna har av justitiedepartementet också skickats ut direkt till enskilda. Denna distribution fortsätter.

På justitiedepartementet avsätts också avsevärd tid för direktinformation. Bl. a. hör tidningar av sig och vill ha hjälp med artiklar där de nya lagarna presenteras. Också från skolornas sida visar man ett glädjande stort intresse för reformen. Detta stöd för vidareinformation kommer att ges också i fortsättningen.

Anf. 65 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

När riksdagen i april beslutade om en ny äktenskapsbalk var vi alla här i kammaren ense om vikten av en allsidig och brett upplagd information om de nya reglerna och konsekvenserna av dem. Men vi ville samtidigt att stor omsorg skulle läggas ner på den information som sprids till allmänheten. Trots vad jag nu har erfarit av det svar som justitieministern har lämnat är jag inte nöjd med den information som har getts.

18 års utredningsarbete resulterade ju i beslut som snabbt skulle genomföras, och förberedelsetiden var knappt nio månader – lagen träder ju i kraft den 1 januari 1988.

I dag återstår drygt två månader, och någon brett upplagd informationskampanj tycker jag inte att man har sett till ute hos allmänheten. Den nya äktenskapsbalken innebär ju en genomgripande förändring av lagstiftningen. Och lagen kommer att få retroaktiv verkan i förhållande till bestående äktenskap och samboförhållanden. Det kan betyda att testamenten och andra rättshandlingar kan komma att behöva omprövas.

Folkpartiet ville skjuta på genomförandet ett år, vilket hade varit välbetänkt när vi nu ser hur senfärdigt regeringen har handlat vad det gäller informationen. Det skadar tilltron till rättssamhället. Över en natt förändras rättsförhållanden som rått under decennier.

Den nya äktenskapsbalken och sambolagen berör ju nästan alla medborgare. Jag hävdar med bestämdhet att det i dag saknas kunskap ute bland allmänheten. Och inte bara hos allmänheten, utan ännu mer hos jurister, socialtjänsten, kuratorer inom den offentliga sektorn, överförmyndare och andra. Det handlar ju trots allt om en ny arvsregel.

Jag anser att demokratiska rättsprinciper kräver bl. a. en bättre lagstiftningsteknik. Nya lagar måste föregås av en omfattande information, och det saknar vi vid detta tillfälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1987/88:4 om den sovjetiska närvaron i Afghanistan

Anf. 66 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om ett tidningsreferat av ett uttalande av mig om Afghanistan, och undrar om referatet är korrekt.

Svaret är nej. Referatet är ett sammandrag av en del av vad jag sade i ämnet vid en frågestund inför National Press Club i Washington den 10 september.

Jag tillfrågades då bl. a. om huruvida jag trodde att Sovjetunionen verkligen önskade dra sig ur Afghanistan.

Jag svarade att jag trodde att Gorbatjov ville bli kvitt problemet, men inte visste hur.

Den avgörande svårigheten var att få till stånd en regering som var acceptabel för både Sovjetunionen och motståndsrörelsen.

Jag konstaterade att detta hittills inte varit möjligt, men förmodade att

Sovjetunionen upplever det politiska pris man får betala för invasionen som en börda.

Avslutningsvis erinrade jag om Sveriges aktiva humanitära stöd till den afghanska motståndsrörelsen.

Anf. 67 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret. Jag har fått ett tillrättaläggande, vilket jag självfallet hoppades att jag skulle få.

När detta referat publicerades var det många som blev minst sagt upprörda. Det får vara någon måtta på vår diplomati kontra vår och Afghanistans gemensamma granne.

Afghanistan må vara ett problem för Gorbatsjov. Men just han skulle kunna lösa detta problem mycket enkelt. Det är fråga om att dra hem alla trupperna i stället för att söka positiv publicitet kring några regementen. De verkliga problemen – och de är enorma – har Afghanistans folk, som har berövats sin frihet genom invasionen och som har fått utstå obeskrivliga lidanden genom de brott mot mänskliga rättigheter som dagligen begås i landet.

Det hade därför – om frågan hade varit sådan som den refererades – varit mycket lätt att svara ett enkelt ja på frågan om Sovjet måste dra sig ut ur Afghanistan. Nu har jag emellertid förstått något av bakgrunden, och jag skall gärna tillägga att jag har noterat att statsministern i regeringsförklaringen tydligt sade ifrån att Sovjet bör lämna Afghanistan.

Det finns i riksdagen i dag en företrädare för den afghanska motståndsrörelsen. Han liksom alla andra människor och alla frihetsälskande folk hoppas att statsministern vill fördöma invasionen klart och tydligt vid varje möjligt tillfälle. Sådana återkommer säkert, och jag kommer ständigt att passa på vad statsministern säger.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1987/88:14 om ett nytt polishus i Malmö

Anf. 68 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig när ett nytt polishus kommer att byggas i Malmö.

Som jag vid tidigare tillfällen har framhållit här i kammaren kommer bygguppdrag i fråga om nya lokaler för polisen i Malmö att lämnas. När det gäller tidpunkten måste dock samhällsekonomiska och andra faktorer beaktas.

Vid behandlingen av årets budgetproposition har riksdagen, på förslag av justitieutskottet, gett regeringen till känna att en flerårsplan för byggnadsverksamheten beträffande polisens lokalbehov bör utarbetas och redovisas för riksdagen i nästa års budgetproposition. Arbete med detta pågår för närvarande i departementet.

Anf. 69 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Det blev ovanligt bråttom med polishuset i Malmö just nu – jag trodde inte svaret skulle komma med detsamma.

Den socialdemokratiska regimen i Malmö ledde bl. a. till att kommunen köpte in en mängd fastigheter i centrala delar av staden. Man rev husen men var långsam med återuppbyggnaden. Vi fick de berömda bombhålen i Malmö. Nu har den borgerliga regimen börjat bygga. Det byggs som aldrig förr, men en stor central tomt väntar fortfarande på sitt polishus. Under väntetiden har konjunkturerna förändrats. Nu är det mycket svårare att få arbetskraft. Vi behöver fortfarande ett nytt polishus – behovet är akut. Men för stadsbildens skull är det också viktigt att det blir någon bebyggelse på tomten Gasklockan. Kommunen är beredd att återköpa marken, bygga bostäder där och anvisa annan plats för polishuset. Samtidigt annonserar byggnadsstyrelsen om *planer* på ett nytt polishus.

Det är rätt att vi i justitieutskottet har sett allvarligt på de otillfredsställande förhållandena. Vi har, som justitieministern vet, skrivit att det inte får vara sådana skäl som hittills har åberopats, arbetsmarknadsmässiga och andra, som skjuter upp byggandet av polishus. Vi förstår att man inte kan bygga alla på en gång, men man skall inte låtsas att man vill bygga på en tomt som har varit reserverad i årtal utan att något hänt.

Nu undrar jag: Är justitieministern beredd att be byggnadsstyrelsen ta ner skylten på Gasklockan och planera för ett nytt polishus i Malmö på annan plats eller att börja bygga?

Malmöborna väntar på besked både om när det blir bebyggt på Gasklockan och när de får ett nytt polishus. Svaret går att lämna här i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1987/88:23 om utlämnande av foto från pass- och körkortsregistret

Anf. 70 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Som svar på Hugo Hegelands fråga om en begränsning av offentligheten för innehållet i pass- och körkortsregistren vill jag nämna att bl. a. den frågan har utretts av data- och offentlighetskommittén (Ju 1984:06). Förslag om en sådan begränsning lades fram i kommitténs andra betänkande. Regeringens förslag på grundval av betänkandets innehåll i denna del överlämnades i förrgår till lagrådet, som nu granskar förslaget. Jag räknar med att en proposition till riksdagen skall kunna överlämnas i sådan tid att en lagändring kan träda i kraft vid årsskiftet.

Anf. 71 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för att han har velat komma hit och svara på min fråga. Jag har råkat ut för att miljöministern inte velat komma till riksdagen och svara på frågor som riksdagen godkänt.

Det är glädjande att höra att man kommer att föreslå vissa förändringar. Man kan göra flera typer av förändringar, för det finns verkligen en del tokiga

förhållanden. Hür många visste att brottslingar som vill ha utmärkta fotografier på poliser, som kanske en annan gång kommer att spana efter dem, kan vända sig till rikspolisens register eller till pass- och körkortsregistret och utfå sådana? Visste ni dessutom att en enskild som vill slå vakt om sin integritet, en person som inte begått något som helst brott och ber att få slippa figurera med sitt foto i en tidning, ändå kan få se sin bild i tidningen nästa dag? Det går till på följande sätt. Någon från en tidning ringer upp personen i fråga och säger: Vi vill ha ett foto på er. Kan ni skicka det omgående? Personen i fråga svarar: Nej, det kan jag inte, jag har inte tid. Då svarar man från tidningen: Okej, då går vi till passregistret så får vi ett oretuscherat foto. Det kommer vi att publicera i tidningen i morgon. Tycker ni att det är bättre? – Detta är rena utpressningen.

Ett annat exempel är de fall som gäller barn vilka råkar ha föräldrar som skänkt dem en förmögenhet och en tidning plötsligt får för sig att dessa barn skall figurera i pressen. Det handlar om små barn, och föräldrarna ber att fotot för barnets skull inte skall publiceras. Då gör tidningen det ändå.

Här kommer pressens dubbelmoral fram. Det tycket jag också föranleder en viss restriktion i rätten att utfå foton på främmande människor.

När det gäller brottslingar, och när det gäller t. ex. fyllerister som dömts till en månads fängelse respekteras plötsligt rätten att inte få sitt foto i tidningen. Då suddas bilden över. När det gäller oförvitliga människor som aldrig begått ett brott och som ber att få slippa figurera i pressen med sin bild, respekteras inte denna önskan. Men om det handlar om en brottsling som blivit dömd till ett så lågt straff som en månads fängelse, då ställer pressen upp på denna önskan.

Jag hoppas att lagförslaget kommer att innehålla förändringar som leder till restriktioner i rätten att utfå data från offentliga handlingar och där pressen fortfarande gör sig skyldig till missbruk.

Anf. 72 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Just problem av det slag som Hugo Hegeland nämner löser vi genom lagrådsremissen, som jag kan rekommendera till läsning.

Anf. 73 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för denna kompletterande upplysning.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1987/88:24 om tillsättningen av vissa högre tjänster

Anf. 74 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig om regeringens politik då det gäller att besätta högre tjänster med personer vars tidigare verksamhet är föremål för särskild granskning. Frågan är ställd mot bakgrund av att chefen för säkerhetsavdelningen vid rikspolisstyrelsen har utnämnts till länspolismästare vid polismyndigheten i Stockholm.

I likhet med de överväganden som sker i fråga om alla utnämningar av högre chefer i den statliga förvaltningen har regeringen i det aktuella ärendet grundat sitt beslut på regeringsformens krav på sakliga grunder. Jag har i övrigt inga andra kommentarer att lämna med anledning av Jörn Svenssons fråga.

Tredje vice talmannen konstaterade att frågeställaren ej var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

22 § Svar på fråga 1987/88:26 om överlämnandet av visst material från säkerhetspolisen till riksarkivet

Anf. 75 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Bo Hammar har frågat mig om jag är beredd vidta åtgärder för att påskynda överlämnande av historiskt material från säkerhetspolisens arkiv till riksarkivet.

Riksarkivet har för några dagar sedan överlämnat ett gemensamt förslag till gallringsbestämmelser för säkerhetsavdelningens arkiv.

Ärendet kommer nu med hög prioritet att beredas i departementet. Härefter bör det finnas de bästa förutsättningar att tillgodose bl. a. de intressen som Bo Hammar pekar på.

Anf. 76 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga. Man får väl förmoda att Sten Wickbom en sådan här dag har andra och mer akuta problem då det gäller säkerhetstjänstens arbete. För den skull saknar inte säkerhetstjänstens bravader i gången tid intresse. Det finns bl. a. i arkivet stora mängder material om övervakningen av arbetarrörelsen, från Hjalmar Branting och framåt.

Det är bra att säpo nu till sist förbundit sig att inte gallra i detta material utan riksarkivets medverkan. Jag noterar också justitieministerns uttalande på den punkten. Det är naturligtvis angeläget att detta historiska material förs över till riksarkivet, så att det lättare kan bli tillgängligt för allmänheten och för forskningen.

När justitieministern och jag diskuterade denna fråga den 20 mars i år fick jag positivt besked om att säkerhetsavdelningens material inte skulle få förstöras. Jag uppfattade då också Sten Wickbom så, att han menade att materialet kunde överföras efter hand till riksarkivet. Men säpo tycks vara ytterst ovillig att släppa ifrån sig detta material.

Sex kartonger med rapporter om politiska möten under åren 1892–1924 är allt vad riksarkivet hittills har fått tillgång till. Man kan ju spekulera över om oviljan att överlämna materialet kan bero på att det avslöjar alltför mycket om den dåvarande säkerhetstjänstens kompetens – eller rättare sagt brist på kompetens.

Inför riksarkivet har säpo anfört två mycket märkliga skäl för sitt motstånd att överlämna material: dels kan materialet behövas för verksamheten, dels behövs det som åskådningsexempel för utbildning av personalen.

Prot. 1987/88:4
8 oktober 1987

*Om överlämnandet av
visst material från sä-
kerhetspolisen till riks-
arkivet*

Frågetecknen är många i den här frågan. Vad jag vill få veta av justitieministern är: Kan man ta initiativ för att påskynda överlämnandet av dessa handlingar till riksarkivet – för annars kommer det hela ta enormt lång tid?

Anf. 77 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Det är myndigheterna som får bedöma i vilken takt det här kan ske. Jag noterar dock med tillfredsställelse att man nu har blivit överens i dessa hänseenden. Därför tror jag att både Bo Hammar och jag kan vara nöjda med att vi i fortsättningen kan få tillgång till sådant material som det är angeläget att få tillgång till, bl. a. för forskningsändamål.

Anf. 78 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Som jag sade är även jag mycket nöjd med att man tydligen är överens i vad gäller gallringsbestämmelserna. Det är ju mycket viktigt. Men den andra frågan kvarstår: Varför kan man inte överlämna detta mycket gamla material till riksarkivet? Jag har mycket svårt att föreställa mig att materialet har betydelse för säkerhetspolisens verksamhet i dag eller att det måste användas som åskådningsexempel inom utbildningen. Jag tänker då på vad t. ex. Hinke Bergegren sade på 1910-talet och på vad Hjalmar Branting sade.

Jag är mycket konfunderad över säkerhetstjänstens saktfärdighet och dess ovilja att föra över det här materialet till riksarkivet. Såvitt jag förstår finns det också stor irritation inom riksarkivet när det gäller svårigheterna att få tillgång till detta material.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1987/88:8 till justitieutskottet

24 § Anmälades och bordlades
Skrivelse och proposition
1987/88:16 med redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen
1987/88:17 om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall

25 § Anmälades och bordlades
Motionerna
med anledning av prop. 1986/87:91 om aktivt folkstyre i kommuner och landsting
1987/88:K1 av Birgit Friggebo m. fl. (fp)
1987/88:K2 av Carl Bildt m. fl. (m)
1987/88:K3 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m. fl. (c)

1987/88:K4 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1987/88:K5 av Birgitta Johansson (s)

Prot. 1987/88:4
8 oktober 1987

med anledning av prop. 1986/87:165 om arbetsrättslig beredskapslag

1987/88:A1 av Alf Wennerfors m. fl. (m)

Meddelande om interpellationer

med anledning av prop. 1986/87:166 om ny tullagstiftning m. m.

1987/88:Sk1 av Karl-Gösta Svenson (m)

1987/88:Sk2 av Knut Wachtmeister m. fl. (m, fp, c)

med anledning av prop. 1986/87:168 om slopande av räntebidrag vid överlåtelse av allmännyttiga bostadsföretag eller sådana företags bostadsbestånd m. m.

1987/88:Bo1 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1987/88:Bo2 av Erling Bager m. fl. (fp)

1987/88:Bo3 av Carl Bildt m. fl. (m)

1987/88:Bo4 av Agne Hansson m. fl. (c)

1987/88:Bo5 av Sören Lekberg och Nils T Svensson (s)

26 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 7 oktober

1987/88:33 av *Ylva Annerstedt* (fp) till utbildningsministern om reformerad gymnasial yrkesutbildning:

Utredningen om översyn av den yrkesinriktade gymnasieutbildningen (ÖGY) presenterade i februari 1986 ett ambitiöst förslag till en reformering och förlängning av den gymnasiala yrkesutbildningen. Vid varje sessionsstart i riksdagen därefter har regeringen förutskickat att en proposition skulle komma.

I regeringsförklaringen i går framhöll statsministern att en proposition om en ny gymnasieutbildning bereddes i regeringskansliet.

När det gäller reformeringen av den gymnasiala yrkesutbildningen så finns det emellertid ingen sådan proposition upptagen på höstens propositionslista trots de upprepade löftena.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till utbildningsministern:

Hur länge dröjer det innan det kommer någon proposition om en reformerad gymnasial yrkesutbildning?

1987/88:34 av *Görel Thurdin* (c) till miljö- och energiministern om vattenkraftsutbyggnaden:

I det miljöprogram som socialdemokraterna antog vid sin kongress står att läsa: "Stor återhållsamhet måste iakttas med utbyggnad av vattenkraften i skyddsvärda områden." När programmet presenterades kungjordes att miljöprogrammet var förankrat i arbetarrörelsens alla led, även den fackliga grenen.

I ett uttalande anför nu ledamoten av det socialdemokratiska verkställande utskottet och tillika LO-ordföranden Stig Malm att en folkomröstning om en utbyggnad av vattenkraften bör genomföras i Norrbotten. Om det blir en majoritet för utbyggnad anser Stig Malm att de ansvariga bör "satsa stenhårt på vattenkraften".

I ett tal vid det socialdemokratiska kvinnoförbundets kongress i augusti i år sade miljö- och energiministern: "Det är vårt parti, som i regeringsställning lade grunden för den samhällsplanering och lagstiftning, som skyddar vår natur och allemansrätt, våra stränder, orörda älvar och obrutna fjäll. Då mötte vi hårt motstånd från de borgerliga, som slog vakt om privat äganderätt och exploateringsintressen." Centern motionerade i januari i år om att de fyra Norrlandsälvarna bör skyddas från framtida exploatering genom att riksdagen förklarar dessa som nationalälvar.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande frågor till miljö- och energiministern:

1. Är er regeringen att en utbyggnad av vattenkraften är en lokal fråga eller en fråga av riksintresse?
2. Avser regeringen att besluta om en massiv utbyggnad av vattenkraften i Norrbotten?
3. Är regeringen beredd att ge ett förstärkt skydd av de fyra utbyggda Norrlandsälvarna?

1987/88:35 av *Sven Munke* (m) till justitieministern om åtgärder med anledning av försumlighet vid bevakning av permitterad:

Sveriges farligaste brottsling – en livstidsdömd spion – som så sent som i augusti i år fick avslag på en begäran om tidsbestämt straff eller nåd, har avvikit vid en permission. Anledningen till avvikandet är enligt tillgängliga uppgifter att kriminalvårdsverkets anstaltsföreskrifter inte följts utan den livstidsdömde spionen lämnades helt utan bevakning.

Enligt kriminalvårdsverkets föreskrifter 117 § skall bevakad permission innebära att den intagne skall stå under tillsyn av minst två anstaltstjänstemän. Så har inte skett, och den intagne kunde också avvika. Rikslarm om avvikandet skedde först efter tolv timmar. Vilka åtgärder ämnar statsrådet föreslå för att ett upprepanande inte skall kunna ske?

Är det kanske på tiden att en översyn sker av kriminalvårdsverkets tillämpning av gällande anstaltsföreskrifter från 1984?

Tidigare har skådespelande intagna passat på tillfället att vid en föreställning utanför anstalten avvika och inte återkomma. En av dessa som vistas på Mallorca utom räckhåll för den svenska rättvisan har helt fräckt framträtt i ett radioprogram och berättat hur bra han har det.

I det nu aktuella fallet med den försvunne spionen kan man konstatera att det brusit i flera avscenden när det gäller övervakningen. Kommer statsrådet att föreslå åtgärder eller repressalier mot den eller dem som är ansvariga för det inträffade?

1987/88:36 av Ulla Tillander (c) till försvarsministern om hanteringen av vitala säkerhetsfrågor:

Prot. 1987/88:4
8 oktober 1987

Meddelande om interpellationer

I går fick vi veta att den för grovt spioneri livstidsdömde Stig Bergling rymt under permission och att rikslarm gått ut först ett dygn senare. Sedan den första bestörtningen lagt sig ställs de sedvanliga frågorna som får sina sedvanliga svar. Ansvariga myndigheter, kriminalvårdsstyrelsen, säpo, berörda polismyndigheter bollar frågan mellan sig utan att någon vill ta i den. En uppgiven justitieminister intervjuas och konstaterar att misstag begåtts och att han är intresserad av hur, när och varför misstagen begåtts. En utredning skall tillsättas. Förmodligen fler efter hand som så småningom kommer att läggas till handlingarna. Vi slås av häpnad inför denna demonstration av byråkratisk ineffektivitet när det gäller att klara den uppgift man är satt att sköta och skickligheten att två sina händer och klara det egna skinnet.

Men saken har en allvarligare sida. En man som döms till lagens strängaste straff efter att ha sålt ut vitala delar av vårt försvar tillåts att skaffa sig ett nytt pass, ny identitet och tillfälle till flykt, och det trots att han alltjämt bedöms som en stor säkerhetsrisk.

Den skada som har vållats vårt land kan mätas i miljarder men ännu allvarligare är att den också innebär ett samvetslöst utlämnande av många av de människor som bär upp vårt försvar. Den upprördhet som är allmän över vad som har skett är inte bara ekonomiskt betingad utan också dikterad av det förakt för den mänskliga sidan som ett förräderi av denna valör avslöjar.

Den person det här gäller besitter alltjämt, enligt sakkunskapen, kunskap om det svenska försvaret som är begärlig för främmande makt och kanske förödande för vårt försvar om den kommer i orätta händer. Jag tror att det finns många föräldrar, makar etc. som ställer sig frågan om det är deras söner eller män som sålts ut.

Vad som väcker både sorg och vrede är den slapphet i hanteringen som tillåter att sådant som det inträffade sker. Den byråkratiska formalismen är så långt driven att vitala uppgifter faller mellan borden utan att någon är ansvarig. Utredningar tillsätts och producerar berg av papper som oftast föder en råtta. Min fråga gäller inte främst vad försvarsministern tänker svara utan är närmast avsedd att ge uttryck för den uppgivenhet och ilska som många känner inför myndigheters flathet, handfallenhet, slapphet och menlöshet.

Jag vill med hänvisning till ovanstående till försvarsministern ställa följande fråga:

Vad tänker försvarsministern och regeringen göra för att skingra denna berättigade känsla av uppgivenhet och ilska inför myndigheters hantering av vitala säkerhetsfrågor?

den 8 oktober

Meddelande om frågor

1987/88:37 av *Hans Göran Franck* (s) till statsrådet Georg Andersson om terroristlagstiftningen:

Den 18 april förra året anordnades av statsrådet Anita Gradin ett seminarium om terroristlagstiftningen. Syftet var att få en förutsättningslös diskussion inom en begränsad krets av deltagare. Alla av lagstiftningen berörda myndigheter var med vid seminariet. Dessutom var riksdagspartierna representerade liksom bl. a. Sveriges Advokatsamfund och en rad fristående forskare.

Vid seminariet framkom åtskillig kritik mot gällande lagstiftning, bl. a. vad gäller rättssäkerheten och effektiviteten. Kritik framfördes också mot sekretessbestämmelserna och deras tillämpning, mot utformningen och tillämpningen av reglerna om s. k. kommunarrest, beträffande svårigheten för en oskyldigt terroriststämplad person att få upprättelse och att bedriva ett effektivt försvar för en terroriststämplad person.

Under denna månad har i Lund hållits ett seminarium om terroristlagstiftningen på enskilt initiativ. Även där framfördes liknande kritik som vid det av statsrådet Gradin anordnade seminariet.

Vid detta senare seminarium förutskickades att terroristlagstiftningen skulle bli föremål för översyn och att resultatet därav skulle redovisas senare.

Det finns ett antal politiska flyktingar som har meddelats s. k. kommunarrest. Även om beslut av denna karaktär kan omprövas när nya omständigheter föreligger finns det inte någon tidsgräns för hur länge en kommunarrest kan vara.

På grund av det anförda får jag ställa följande frågor till statsrådet Georg Andersson.

1. Hur långt har översynen av terroristlagstiftningen avancerat och när kan något resultat därav redovisas?
2. Är statsrådet Andersson beredd att framlägga förslag som bättre tillgodoser rättssäkerheten och effektiviteten då det gäller terroristbekämpning?
3. Hur bedömer statsrådet Andersson nuvarande regler om s. k. kommunarrest?

27 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 8 oktober

1987/88:35 av *Gudrun Norberg* (fp) till socialministern om Tobaksbolagets lansering av en särskild cigarett för kvinnor:

Svenska Tobaksbolaget börjar denna månad lansera en ny cigarett utvecklad speciellt för kvinnor. Tobaksbolaget går ut i rosa helsidesannonser i handelns fackpress och reklamerar för den nya cigarettens: "Ett sofistikerat högkvalitativt märke för den moderna kvinnan."

Trots detta kvarstår forskningsresultaten som klart pekar på att rökning är skadligt och cancerframkallande.

Med anledning härav ber jag att till socialministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser socialministern att vidta mot Svenska Tobaksbolaget för att stoppa denna reklam?

1987/88:36 av *Ingbritt Irhammar* (c) till jordbruksministern om förbudet mot användning av stråförkortningsmedel:

Centern har tidigare i riksdagen kraftfullt protesterat mot regeringens sätt att genomföra beslutet att förbjuda stråförkortningsmedel. Genom att förbudet trädde i kraft redan i våras gav regeringen inte jordbruksnäringen den behövliga förberedelsestid som var nödvändig för att näringen skulle kunna klara av omställningen.

På grund av den för korta omställningstiden för bönderna och dåligt väder under sommaren har skördarna av sädesslagen blivit katastrofalt dåliga. Resultatet blir att vi nu tvingas importera dessa produkter från länder där stråförkortningsmedel är tillåtet. Eftersom medlet förbjudits i Sverige bl. a. för att få livsmedel av hög kvalitet är det nu nödvändigt att kunna garantera att de spannmålsprodukter vi importerar inte är behandlade med stråförkortningsmedel. Det svenska förbudet skulle då vara förfelat. Det är också mycket viktigt att de svenska producenterna får konkurrera på lika villkor.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Kan jordbruksministern garantera att de spannmålsprodukter vi nu tvingas importera på grund av den uppkomna bristsituationen inte är behandlade med stråförkortningsmedel?

1987/88:37 av *Kersti Johansson* (c) till socialministern om Tobaksbolagets lansering av en särskild cigarett för kvinnor:

Andelen rökare bland såväl kvinnor som män har under senare år minskat. Detta är glädjande främst därför att ett minskat rökande är viktigt ur hälsosynpunkt. Genom olika åtgärder som exempelvis upplysning om tobakens skadeverkningar och begränsning av reklam för tobaksvaror försöker samhället medverka till en minskning av rökandet.

Det är därför synnerligen anmärkningsvärt att det statliga Svenska Tobaks AB i höst lanserar en ny cigarett speciellt utvecklad för kvinnor.

Tobaksbolaget kommer att ge ett massivt säljstöd i dagspress och veckotidningar för den nya cigarett.

Utan tvivel innebär lanserandet av en speciell cigarett för kvinnor en strävan att öka antalet kvinnor som röker.

Då Tobaksbolagets lansering av en särskild cigarett för kvinnor inte förefaller förenlig med samhällets strävanden att begränsa tobaksbruket vill jag fråga socialministern om regeringen avser att vidta någon åtgärd.

Prot. 1987/88:4
8 oktober 1987

1987/88:38 av *Leif Olsson* (fp) till kommunikationsministern om trafikproblemen med anledning av rasrisk i Munkedal:

Meddelande om frågor

Den 5 oktober i år inträffade ett jordras i Munkedals kommun direkt i anslutning till Europaväg 6. Ett antal familjer evakuerades från sina hem. Risken för ytterligare ras bedöms som stor. På den aktuella vägsträckan råder i dag hastighetsbegränsning på grund av skredrisk. Med tanke på den mycket stora trafikmängden på E6 och att ett ras på denna vägdel skulle betyda ytterst besvärliga trafikproblem vill jag fråga kommunikationsministern:

Vad avser regeringen vidta för åtgärder för att säkra trafiken på Europaväg 6 genom Munkedal?

28 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Olof Marcusson